

การศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมภาษาและลีลาโวหาร
ของคัมภีร์สุตตปิฎกและคัมภีร์ปทัฏฐกถา

นายทองใบ แทนณี

003550

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๑

I 15 115410

A COMPARATIVE STUDY OF THE LANGUAGE AND THE STYLES
IN THE SUTTAVIBHANGA AND THE DHAMMAPADATTHAKATHA

Mr. Tongbai Tanmani

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Eastern Languages
Graduate School
Chulalongkorn University

1978

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบคำภาษาและลีลาโวหารของคัมภีร์สุตตปิฎก และ
ธัมมปทัฏฐกถา

โดย นายทองใบ แทนมณี

แผนกวิชา ภาษาตะวันออก

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพานิช

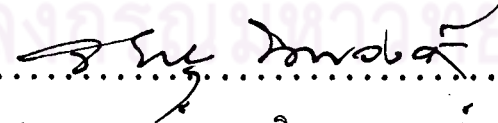
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์วิสุทธ มุขยกุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพานิช)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ม.ล.จิรายุ นพวงศ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ฐานิสร์ ชาครัตน์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมและลีลาโวหารของคัมภีร์สุตตวิภังค์ และ
ฉัมมปทัฏฐกถา

ชื่อนิสิต นายทองใบ แทนมณี
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพานิช
แผนกวิชา ภาษาตะวันออก
ปีการศึกษา ๒๕๒๐

บทคัดย่อ

สุตตวิภังค์เป็นคัมภีร์หนึ่งในวินัยปิฎกซึ่งจัดเป็นภาษาบาลีรุ่นเก่า ส่วนฉัมมปทัฏฐกถา
เป็นภาษาบาลีรุ่นใหม่ ดังนั้นผู้เขียนจึงต้องการศึกษาคัมภีร์ทั้งสอง เพื่อเปรียบเทียบความเหมือน
กัน และความต่างกันทั้งในค่านิยมและลีลาโวหาร

วิทยานิพนธ์นี้มี ๖ บทด้วยกัน บทที่ ๑ เป็นบทนำ กล่าวถึงคัมภีร์สุตตวิภังค์ และ
ฉัมมปทัฏฐกถา บทที่ ๒ ว่าด้วยลักษณะที่คล้ายคลึงกันทั้งในค่านิยมและลีลาโวหารของคัมภีร์
ทั้งสอง บทที่ ๓ กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างปาฏิโมกข์ในสุตตวิภังค์และคถาธรรมบท
บทที่ ๔ กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของสุตตวิภังค์ บทที่ ๕ ว่าด้วยลักษณะเฉพาะของฉัมมปทัฏฐกถา
บทที่ ๖ เป็นบทสรุปและเสนอแนะ

เนื่องจากวิทยานิพนธ์นี้เป็นการมุ่ง เสนอลักษณะที่คล้ายคลึงกันและลักษณะที่แตกต่าง
กันทางค่านิยมและลีลาโวหารในสุตตวิภังค์และฉัมมปทัฏฐกถา ดังนั้นวิทยานิพนธ์นี้จึงเป็นแนว
ทางการศึกษาเปรียบเทียบภาษาบาลีในคัมภีร์อื่นที่เขียนต่างยุคกันได้

Thesis Title. A Comparative Study of the Language and styles in the
Suttavibhanga and the Dhammapadatthakathā
Name. Mr. Tongbai Tanmani
Thesis Advisor. Assistant Professor Dr. Pranee Lapanich
Department. Eastern Languages
Academic Year. 1977

ABSTRACT

The Suttavibhanga is a part of the Vinayapitaka which is old Pali; the Dhammapadatthakathā represents new Pali. An attempt to study both of the texts is made in order to find out their linguistic and stylistic similarities and contrasts.

This thesis is composed of six chapters. Chapter I is the general introduction of the Suttavibhanga and the Dhammapadatthakathā. Chapter II deals with the linguistic and stylistic similarities in both texts. Chapter III points out the linguistic differences found in the Pātimokkha in the Suttavibhanga and the gāthās in the Dhammapadatthakathā. Chapter IV is an analysis of the characteristics of the Suttavibhanga. Chapter V deals with the characteristics of the Dhammapadatthakathā. Chapter VI is the conclusion and suggestions.

Since this thesis is a presentation of the linguistic and stylistic similarities and contrasts in the Suttavibhanga and the Dhammapadatthakathā, it may serve as a guideline for those who are interested in the comparative study of Pali, as recorded in the canonical and non-canonical texts.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรานี พ้าพานิช อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ซึ่งได้ให้ความเอาใจใส่แนะแนวทางและตรวจแก้ทุกชั้น ตอน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ม.ด.จिरายุ นพวงศ์ ซึ่งผู้วิจัยได้อาศัยคำบรรยายในชั้นเรียนของท่านเป็นแนวทางในการวินิจฉัยลักษณะไวยากรณบางประการ และกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ นุชยกุล และอาจารย์นาวาอากาศเอกพิเศษ แยม ประพัฒน์ทอง ซึ่งกรุณาแนะแนวทางและให้ความคิดเห็นบางประการในการทำวิทยานิพนธ์นี้

ในที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมารดาบิดาผู้ให้ความกรุณาอุดหนุนเรื่องทุนทรัพย์ในการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์นี้ และขอขอบพระคุณครูอาจารย์ ชอบคุณบรรดาญาติมิตรที่มีส่วนช่วยเหลือให้กำลังใจ และผู้ที่จะมีเสียมิได้ในความกรุณาแก่นายชลิศ นุชสวัสดิ์ ผู้ช่วยพิมพ์วิทยานิพนธ์ ตลอดจนขอขอบคุณผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานซึ่งต้องเหนื่อยยากทำงานแทนผู้วิจัย - ตลอดเวลาแห่งการศึกษาอันยาวนานกว่าธรรมดา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
รายการตารางและแผนภูมิประกอบ	ณ
คำอธิบายการใช้อักษรย่อ	ญ

บทที่

๑ บทนำ	
ความเป็นมาของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์และขอบเขต	๔
วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย	๕
ประโยชน์	๕
๒ ลักษณะที่คล้ายคลึงกันของคัมภีร์สุตตวิภังค์และธัมมปทัฏฐกถา	
ระบบเสียง	๑๐
ระบบคำ	
ก. ระบบนาม	๑๖
ข. การแจกวิภัตินิยาม	๒๔
ค. ระบบอาชยาต	๒๖
ง. ระบบอัพยยะ	๓๐
จ. ประโยค	๓๓
ฉ. ความนิยมในการใช้วิภัติสำหรับคำบางคำ	๔๑
ช. การใช้อัพยยะบางคำ	๔๕
ซ. ลีลาโวหาร	๔๖

๓. ความแตกต่างทางภาษาและลีลาโวหารของปาฏิโมกข์กับคถาธรรมบท

ความแตกต่างคานระบบเสียง ๕๒

ก. สนธิในปาฏิโมกข์ ๕๒

ข. สนธิในคถาธรรมบท ๕๓

ความแตกต่างคานระบบคำ

ก. การสร้างนาม ๕๔

ข. ลิงค์ของคำ ๕๕

ค. การแจกวิภัติ ๕๖

ง. การเลือกใช้คำนาม ๕๗

จ. กริยาอาชยาศและการแจกรูป ๕๘

ฉ. การใช้พยัญชนะ ๖๒

ลีลาโวหาร

ก. รูปแบบของการแกง ๖๓

ข. การใช้ภาษา ๖๓

ค. โวหารที่ใช้ ๖๕

ง. การเล่นคำและสำนวน ๖๗

๔. ลักษณะเฉพาะของคัมภีร์สุตตปิฎก

ระบบเสียง ๖๘

ระบบคำ ๖๘

ก. การแจกวิภัตินามนาม ๗๐

ข. การแจกวิภัติสรพนาม ๗๒

ค. การแจกวิภัติสังขยา ๗๓

ง. ลักษณะเฉพาะของ สมาส ๗๔

จ. คัทธิต ๗๔

ระบบกริยาอาชยาศ ๗๕

ก. หมวดวิภัติที่ใช้ ๗๕

ข. วาจกที่ใช้ ๗๕

ระบบอักษระ	๓๖
ก. การใช้ "มา" ศัพท์	๓๖
ข. การใช้ "น" ศัพท์	๓๗
ค. คำที่ประกอบธาตุเข้ากับ "ตุ" ปัจจัย	๓๗
ง. คำว่า "ชาน"	๓๘
ลีลาโวหาร	๓๘
ก. การใช้คำ	๔๐
ประโยค	
ก. ลักษณะประโยค	๔๔
ข. ความยากง่ายของประโยค	๔๔
ค. ประโยคที่ไม่มีกริยา	๔๕
ง. การเรียงกริยาสำคัญไว้หน้าประโยค	๔๕
จ. ประโยคที่เกี่ยวกับความคิด	๔๕
ฉ. ประโยคคำถาม	๔๖
ช. วาจกที่นิยมใช้	๔๖
โวหาร	
ก. โวหารที่เป็นหลัก	๔๗
ข. การแต่งแบบชั้นทจกร	๔๗
ค. การแต่งแบบพัทธจกร	๔๘
ง. การแต่งแบบกุจฉจกร	๕๐
จ. การแต่งแบบปฎฐจกร	๕๑
การดำเนินเรื่อง	
ก. การดำเนินเรื่อง โดยผู้แต่งเป็นผู้เล่าเรื่องเอง	๕๒
ข. การดำเนินเรื่อง ค่ายบทสนทนา	๕๓
ค. การดำเนินเรื่อง โดยแต่งให้พระพุทธรเจ้าเป็นผู้ศรีเล่า	๕๓
ง. การดำเนินเรื่อง ค่ายคำประพันธ์ประเภทปทัยะ	๕๔

จ. อรรถกถา	๕๕
ฉ. การละหรือการย่อข้อความ	๕๖
๕ ลักษณะเฉพาะของธัมมปทัฏฐกถา	
ระบบเสียง	๕๗
ระบบนาม	
ก. การแจกวิภัตินามนาม	๕๘
ข. การแจกวิภัติสรพนาม	๕๙
ค. สมาส	๕๙
ง. ทัทธิต	๑๐๐
ระบบอาชยาค	
ก. วิภคียบอกอนาคตของอดีต (กาลาคิปัตติ)	๑๐๑
ข. วาจก	๑๐๒
ระบบอภัยยะ	
ก. "มา" ศัพท์	๑๐๒
ข. คำที่ประกอบด้วย "ตุ" ปัจจัย	๑๐๓
ค. อภัยยะที่มีลักษณะเฉพาะของธัมมปทัฏฐกถา	๑๐๓
ง. การสร้างอภัยยะขึ้นใหม่โดยวิธีสมาส	๑๐๔
จ. อภัยยกริยา	๑๐๔
ลีลาโวหาร	
ก. การใส่คำ	๑๐๔
ข. ลักษณะของประโยค	๑๐๕
ค. โวหาร	๑๑๓
ง. การดำเนินเรื่อง	๑๑๗
จ. จินตนาการ	๑๒๑
๖ วิจาร์ณ สรูป และเสนอแนะ	
วิจาร์ณ	
ก. สนธิ	๑๒๓

ข. ระบบนาม	๑๒๗
ค. ระบบอาชยาศ	๑๓๑
ง. ระบบำพยยะ	๑๓๒
รูป	๑๓๖
ขอเสนอแนะ	๑๓๖
บรรณานุกรม	๑๓๗
ภาคผนวก	๑๔๐
ประวัติผู้เขียน	๑๔๓

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางประกอบ

	หน้า
ตารางที่ ๑ อักษรที่ไ้แทนเสียงภาษาบาลี	๑๑
ตารางที่ ๒ กริยามอกกาด	๒๔
ตารางที่ ๓ กริยามอกมาลา	๓๐

รายการแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิที่ ๑ การแบ่งหมวดหมู่ของสุกตวิมังก์	๕
แผนภูมิที่ ๒ การแบ่งหมวดหมู่ของฉัมปะปัทฏฐกถา	๖

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำอธิบายการใช้อักษรย่อ

อักษรย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์มีดังนี้

ส. หมายถึง สุตตวิภังค์

ธ. หมายถึง ธรรมปทัฏฐกถา

เลขจำนวนที่เรียงไว้ข้างหน้าอกเล่ม เลขจำนวนที่เรียงไว้ข้างหลังนอกหน้าที่อ้างถึง เช่น (ส. ๑ . ๓๘) หมายถึง สุตตวิภังค์เล่ม ๑ หน้า ๓๘ (ธ.๒ . ๓๔) หมายถึง ธรรมปทัฏฐกถาเล่ม ๒ หน้า ๓๔ เป็นต้น.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย